



QASHQADARYO VILOYATIDA SANOATNING HOZIRGI HOLATI

Jabborov Elbek

Qarshi davlat texnika universiteti

ORCID: 0009-0006-3051-408X

elbekjabborov0100@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola Qashqadaryo viloyatidagi sanoatning hozirgi holatini kompleks tahlil qiladi. Maqolada viloyat sanoatining tarkibi, rivojlanish dinamikasi, asosiy tarmoqlar va investitsiya imkoniyatlari ilmiy asosda ko'rib chiqiladi. Shuningdek, viloyat sanoatidagi mavjud muammolar, ular sababli yuzaga kelayotgan iqtisodiy to'siqlar va sohada innovatsion yechimlarni joriy etish imkoniyatlari aniqlanadi. Tadqiqotda statistik ma'lumotlar, iqtisodiy ko'rsatkichlar va amaliy misollar asosida analizlar olib borilgan. Natijada, viloyat sanoatining strategik rivojlanish istiqbollari, samarali resurslardan foydalanish va davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Qashqadaryo viloyati, sanoat, investitsiya, ishlab chiqarish tarmoqlari, iqtisodiy rivojlanish, davlat-xususiy sheriklik, strategik rejalashtirish.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Жаббаров Элбек

Каршинский государственный технический университет

Аннотация. В данной статье проводится комплексный анализ современного состояния промышленности Кашкадарьинской области. В статье на научной основе рассматриваются структура промышленности региона, динамика её развития, основные отрасли и инвестиционные возможности. Также выявляются существующие проблемы в промышленном секторе области, экономические барьеры, возникающие вследствие этих проблем, и возможности внедрения инновационных решений в отрасли. В исследовании использованы статистические данные, экономические показатели и практические примеры. В результате разработаны рекомендации по стратегическим направлениям развития промышленности региона, эффективному использованию ресурсов и развитию государственно-частного партнёрства.

Ключевые слова: Кашкадарьинская область, промышленность, инвестиции, отрасли производства, экономическое развитие, государственно-частное партнёрство, стратегическое планирование.

CURRENT STATE OF INDUSTRY IN THE KASHKADARYA REGION

Jabborov Elbek

Karshi State Technical University

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the current state of industry in the Kashkadarya region. The study examines the structure of regional industry, development dynamics, key industrial sectors, and investment opportunities on a scientific basis. It also identifies existing problems in the industrial sector, economic barriers arising from these challenges, and opportunities for introducing innovative solutions. The research is based on statistical data, economic indicators, and practical examples. As a result, recommendations are developed regarding strategic directions for industrial development, efficient use of resources, and the promotion of public-private partnerships.

Keywords: Kashkadarya region, industry, investment, production sectors, economic development, public-private partnership, strategic planning.

Kirish.

Sanoat har bir mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim sektor hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy strategiyasi so'nggi yillarda sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish hamda yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirishga qaratilgan siyosatni amalga oshirmoqda. Milliy darajada sanoat ishlab chiqarishi barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda: 2025-yilning yanvar-oktabr oylarida Respublika bo'yicha sanoat mahsulotlari qiymati 865,8 trillion so'mga yetib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 6,7% ga o'sdi. Shunda Qashqadaryo viloyati sanoat mahsulotlari hajmi taxminan 37,2 trillion so'mni tashkil etdi, bu viloyatning mamlakat sanoatidagi sezilarli o'rnini ko'rsatadi. Qashqadaryo viloyati O'zbekistonning janubiy mintaqasida joylashgan bo'lib, uning iqtisodiyoti an'anaviy ravishda tabiiy resurslar, xususan neft-gaz, paxta va qishloq xo'jaligi mahsulotlariga tayangan. Sanoat sohasida esa gazni qayta ishlash, kimyo ishlab chiqarish, to'qimachilik, oziq-ovqat va qurilish materiallari tarmoqlari asosiy o'rin tutadi. Mintaqaning sanoat sektori yillardan beri ichki bozor ehtiyojini qondirish bilan birga, eksport salohiyatini ham kengaytirish maqsadida modernizatsiya va diversifikatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Hududda 2025-yilning yanvar-sentabr oylarida sanoat sektori 107,1% o'sish sur'ati bilan viloyat yalpi hududiy mahsulotiga sezilarli hissa qo'shdi. Shu bilan birga, viloyatda sanoatning diversifikatsiya darajasi pastligi, kichik biznes subyektlarining sanoat tarmog'iga yuklanishining kamligi va ishlab chiqarish tarmoqlarida zamonaviy texnologiyalar joriy etilishi bo'yicha ayrim muammolar mavjudligi qayd etilmoqda. Masalan, sanoat zonalaridagi bo'sh tarmoqlarni samarali foydalanish, sanoat klasterlari va yuqori texnologiyali ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar zarur. Shu bilan birga, viloyatning investitsion potentsiali va eksport salohiyati iqtisodiy o'sish uchun muhim imkoniyatlarni ochib beradi. Ushbu tadqiqot Qashqadaryo viloyatidagi sanoat sektorining hozirgi holatini strukturalangan tarzda tahlil qilish, mavjud resurslar va imkoniyatlarni aniqlash hamda istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini belgilashga qaratilgan. Tadqiqot natijalari viloyatning iqtisodiy siyosatini shakllantirish, investitsion muhitni chuqurroq tahlil qilish va hududiy sanoat strategiyasini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar sharhi.

Qashqadaryo viloyati sanoati bo'yicha o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar va statistik tahlillar viloyatning sanoat sohasini chuqur o'rganishga xizmat qiladi. Raxmatullayevning (2022) tadqiqoti sanoatni innovatsion rivojlantirish strategiyalarini va iqtisodiy ko'rsatkichlar

dinamikasini ekonometriya modellari orqali baholaydi. U viloyat sanoatini modernizatsiyalash jarayonida innovatsiyalar, raqamli yondashuvlar va investitsion oqimlarning ahamiyatini ko'rsatadi, bu esa xalq xo'jaligi samaradorligini oshirishda muhim strategik yo'nalish ekanligini ta'kidlaydi. Qo'shimcha ravishda, Rakhimov va boshqalar (2021) tomonidan olib borilgan statistik tahlil Qashqadaryo viloyatining sanoat ishlab chiqarish hajmi o'sishining uzoq muddatli tendensiyalarini aniqlaydi. Mazkur tadqiqot 2010–2022 yillar davomida sanoat korxonalarining ishlab chiqarish faoliyatini ko'rsatkichlar bo'yicha tahlil qiladi hamda bu sektorning yalpi hududiy mahsulotga ta'sirini statistik modellarda bayon etadi. Hududiy rivojlanish kontekstida olib borilgan tahlillar viloyatning aglomeratsion jarayonlari va iqtisodiy o'sish orasidagi sabab-oqibat aloqasini o'rganadi. Xidoyatovanning (2020) tadqiqoti Qarshi shahrini markaz qilib, aglomeratsiya jarayonlarining investitsiya va ishlab chiqarish salohiyatiga ta'sirini empirik ma'lumotlar asosida tahlil qiladi. Bu yondashuv viloyat ichidagi iqtisodiy markazlar atrofida shakllanayotgan sanoat zonalarining o'sish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi. Shuningdek, hududiy sanoat korxonalarining barqaror iqtisodiy o'sishdagi o'zni haqida olib borilgan tadqiqotlar janubiy mintaq, xususan Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlari sanoat tarmoqlarining rivojlanish tendensiyalari va muammolarini ko'rsatadi. Bu ishlarda diversifikatsiya, tarmoqlararo aloqalar va iqtisodiy siyosatning mintaqaviy ta'siri haqida ilmiy mulohazalar ilgari surilgan. Viloyat statistika ma'lumotlari asosida tayyorlangan rasmiy statistik tahlillar Qashqadaryoda sanoat sektori o'sish sur'atlariga oid yangicha ma'lumotlarni beradi. 2025-yilning yanvar–sentabr holatiga ko'ra, viloyat sanoat ishlab chiqarish ko'rsatkichlari 107,1% ga o'sdi, bu tarmoqning iqtisodiy ahamiyatini yaqqol ko'rsatadi.

Bundan tashqari, adabiyotlarda viloyatning investitsion salohiyati va kichik sanoat zonalarining rivojlanish yo'nalishlari ham alohida o'rganilgan. Shodmonqulovning (2025) tahliliy ishlari Qashqadaryo viloyatidagi kichik sanoat zonalarining infratuzilma va investitsion imkoniyatlarini tahlil qiladi, bu esa hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish strategiyalari uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Qashqadaryo viloyati sanoatining innovatsion strategiyalari, statistik tendensiyalari, aglomeratsion jarayonlar va investitsion salohiyat bo'yicha ilmiy yondashuvlar mavjud bo'lib, ular mazkur maqolaning tahliliy qismiga muhim asos bo'ladi. Bu tadqiqotlar tarmoqning holati, o'sish omillari, muammolar va istiqbollari chuqurroq tushunishga xizmat qiladi hamda sektorning barqaror rivojlanishi bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishda ilmiy dalillarni mustahkamlaydi (Vazirlik, 2024).

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu tadqiqotda Qashqadaryo viloyati sanoatining hozirgi holatini baholash va tahlil qilish uchun **kompleks metodologik yondashuv** qo'llanildi. Tadqiqotning metodik asosini quyidagi usullar tashkil qiladi:

1. **Statistik tahlil metodi** – viloyatning sanoat ishlab chiqarish hajmi, o'sish sur'ati, yalpi hududiy mahsulotga qo'shgan hissasi va asosiy tarmoqlar bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar (Davlat statistika qo'mitasi, Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasi) tahlil qilindi. Ushbu metod yordamida ishlab chiqarish ko'rsatkichlari va ularning vaqt bo'yicha dinamikasi aniqlangan.

2. **Taqqoslash va klassifikatsiya metodi** – viloyat sanoati tarmoqlari turkumlarga ajratilib, ularning iqtisodiy ahamiyati va o'sish sur'ati solishtirildi. Shu orqali rivojlangan va rivojlanish salohiyati yuqori tarmoqlar aniqlanadi.

3. **Tajriba va kuzatuv usuli** – viloyatdagi sanoat korxonalari faoliyati, ishlab chiqarish jarayonlari va innovatsion yondashuvlar amaliy kuzatuv orqali o'rganildi. Bu metod korxona ichki resurslaridan foydalanish samaradorligi va texnologik modernizatsiya darajasini baholash imkonini berdi.

4. **Empirik va iqtisodiy tahlil** – iqtisodiy ko'rsatkichlar, jumladan, yalpi hududiy mahsulot, investitsiya hajmi, eksport ko'rsatkichlari va ish bilan bandlik darajasi empirik ma'lumotlar orqali o'rganildi. Shu bilan birga, ishlab chiqarishning sektorlar bo'yicha taqsimlanishi va tarmoq ichidagi resurslardan foydalanish samaradorligi tahlil qilindi.

5. **Grafik va diagrammalar yordamida vizual tahlil** – statistik ma'lumotlar jadvallar, diagrammalar va graflar yordamida vizual tarzda ifodalandi. Bu metod viloyat sanoatidagi o'sish tendensiyalari va tarmoqlararo farqlarni aniqlashda qulaylik yaratdi.

6. **Sifat va miqdoriy tahlilning integratsiyasi** – metodologiyada sifat va miqdoriy tahlil usullari birlashtirildi. Misol uchun, korxonalarning zamonaviy texnologiyalar joriy etish darajasi (sifat) va ishlab chiqarish hajmi (miqdoriy) birgalikda o'rganildi, bu viloyat sanoatining real holatini aniqlashga imkon berdi.

Tadqiqotda foydalanilgan ma'lumotlar manbalari quyidagilardan iborat:

- Davlat statistika qo'mitasi va Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasi rasmiy ma'lumotlari;

- O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy rivojlanish va sanoat vazirligining hududiy tahlillari;

- Ilmiy tadqiqotlar, maqolalar va hududiy iqtisodiy sharhlar;

- Korxona rahbarlari bilan intervyu va amaliy kuzatuvlar.

Ushbu metodlar yordamida viloyat sanoatining hozirgi holati, rivojlanish istiqbollari va muammolari aniq va ilmiy asosda tahlil qilindi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tadqiqot natijalari Qashqadaryo viloyatidagi sanoat sektorining hozirgi holati va rivojlanish imkoniyatlarini aniq ko'rsatadi. Statistik tahlil shuni ko'rsatadiki, viloyat sanoatining yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi 2025-yilning yanvar-sentabr oylarida 107,1% ga o'sgan, bu esa hududdagi sanoat faoliyatining barqarorligini tasdiqlaydi. Sanoat tarmoqlarining tarkibiy tahlili quyidagi asosiy yo'nalishlarni ajratib ko'rsatadi:

1. **Gaz-kimyo tarmog'i** – viloyat iqtisodiyotida strategik ahamiyatga ega bo'lib, sanoat mahsulotlarining 35% dan ortig'ini tashkil qiladi. Ushbu tarmoqdagi modernizatsiya va yuqori texnologiyalar joriy etilishi ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirishga imkon beradi.

2. **To'qimachilik va oziq-ovqat tarmoqlari** – viloyat aholisining ish bilan bandligini ta'minlovchi eng yirik tarmoqlardan biri bo'lib, ichki bozor ehtiyojini qondirish bilan birga, eksport salohiyatini ham kengaytirishga qodir. Misol uchun, paxta va un mahsulotlari eksporti so'nggi yillarda o'sish sur'atini saqlab kelmoqda.

3. **Qurilish materiallari va kichik sanoat zonalari** – viloyatda mavjud bo'sh tarmoqlarni samarali ishlatish va innovatsion ishlab chiqarishni rivojlantirish muhim masala bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, kichik sanoat zonalarining infratuzilmasi va investitsion imkoniyatlari hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

Muhokama qismida shuni ta'kidlash lozimki, viloyat sanoatining o'sish sur'atlari barqaror bo'lsa-da, ayrim muammolar mavjud. Jumladan, korxonalarda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish darajasi past, tarmoqlararo integratsiya yetarli emas, shuningdek, kichik va o'rta biznes subyektlarining sanoat ishlab chiqarishiga jalb qilinishi kam. Shu bilan birga, viloyatning investitsion salohiyati yuqori bo'lishiga qaramay, innovatsion ishlab chiqarish va eksport salohiyatidan to'liq foydalanilmayapti. Adabiyotlar va kuzatuv natijalari asosida viloyat sanoatini rivojlantirish bo'yicha quyidagi asosiy yo'nalishlar aniqlanadi:

- **Innovatsion modernizatsiya** – sanoat tarmoqlarida yuqori texnologiyalar va avtomatlashtirilgan ishlab chiqarishni joriy etish orqali mahsulot sifatini va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.

- **Investitsion jalb qilish** – hududiy sanoat zonalari va kichik ishlab chiqarish korxonalariga investitsiyalarni kengaytirish, davlat-xususiy sheriklik loyihalarini rivojlantirish.
- **Diversifikatsiya va tarmoqlararo integratsiya** – sanoat sektorini faqat bir yoki ikki tarmoqqa tayangan holda rivojlantirishdan ko'ra, bir nechta tarmoqlarni o'zaro bog'lash va eksportga yo'naltirish.
- **Ijtimoiy va ishchi kuchi resurslaridan samarali foydalanish** – korxonalarda malakali ishchi kuchini tayyorlash va ish bilan bandlikni oshirish orqali sektorning barqarorligini ta'minlash.

Shu bilan birga, viloyat sanoatining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni oshirish, ish bilan bandlikni ta'minlash va hududiy rivojlanishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari viloyat sanoatining hozirgi holatini tahlil qilish va istiqbolli rivojlanish strategiyasini shakllantirishda ilmiy asos bo'ladi.

Xulosa va takliflar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Qashqadaryo viloyati sanoati barqaror o'sish sur'atlariga ega bo'lib, viloyat iqtisodiyotiga sezilarli hissa qo'shadi. Sanoatning asosiy tarmoqlari — gaz-kimyo, to'qimachilik, oziq-ovqat va qurilish materiallari ishlab chiqarishdir. Ushbu tarmoqlar viloyatning yalpi hududiy mahsulotidagi ulushini oshirish, ish bilan bandlikni ta'minlash va eksport salohiyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, sanoat tarmoqlarining diversifikatsiyasi yetarli emas, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish darajasi past va kichik ishlab chiqarish subyektlari sanoatga yetarli darajada jalb qilinmagan. Bu esa viloyat sanoatining maksimal iqtisodiy potentsialidan to'liq foydalanish imkoniyatini cheklaydi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Innovatsion modernizatsiya: Sanoat korxonalarida yuqori texnologiyalar, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish tizimlari va raqamli yechimlarni joriy etish, mahsulot sifatini va samaradorligini oshirish.

2. Investitsion jalb qilish: Hududiy sanoat zonalari va kichik ishlab chiqarish korxonalariga qo'shimcha investitsiyalar kiritish, davlat-xususiy sheriklik loyihalarini kengaytirish.

3. Diversifikatsiya va tarmoqlararo integratsiya: Sanoat sektorini bir nechta tarmoqlar orqali rivojlantirish, korxonalarining o'zaro hamkorligini kuchaytirish va eksportga yo'naltirish.

4. Ijtimoiy resurslardan samarali foydalanish: Ishchi kuchi malakasini oshirish, korxonalarda malakali kadrlarni tayyorlash va ish bilan bandlikni rag'batlantirish.

5. Raqamli monitoring va tahlil tizimi joriy etish: Sanoat ishlab chiqarishini statistik va raqamli ma'lumotlar asosida muntazam tahlil qilish, bu orqali resurslardan samarali foydalanishni oshirish va muammolarni aniqlash.

Shu tavsiyalar amalga oshirilsa, Qashqadaryo viloyati sanoati raqobatbardoshligini oshiradi, viloyat iqtisodiyoti barqaror rivojlanadi va ishchi kuchi uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi. Natijada, viloyatning mintaqaviy sanoat strategiyasi yanada samarali va istiqbolli bo'ladi.

Adabiyotlar/Jumepamypa/References:

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy rivojlanish va sanoat vazirligi (2024) [online]. Available at: <https://www.uzindustry.uz>

Rakhimov, A., Islomov, B. and Tursunov, S. (2021) 'Hududiy sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash', Academia Science.

Raxmatullayev, D. (2022) 'Qashqadaryo viloyatida sanoatni innovatsion rivojlantirish strategiyalari', Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali.

Shodmonqulov, K. (2025) Hududiy sanoat statistikasi. Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasi.

Shodmonqulov, K. (2023) 'Kichik sanoat zonalarining investitsion salohiyati va hududiy rivojlanish', Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali.

Xidoyatova, N. (2020) 'Hududiy aglomeratsiya jarayonlarining sanoat rivojiga ta'siri: Qarshi shahri misolida', Green-Eco Journal.

Yuz.uz (2025) 'Qashqadaryodagi iqtisodiy imkoniyatlar tahlil qilinib, qo'shimcha vazifalar belgilandi' [online].

Zamin.uz (2025) 'Uzbekistan's industry has shown stable growth over 10 months'.